

COVID-19 Salgınının Çocukların Boş Zaman Etkinliklerinde Yarattığı Değişimin Ebeveyn Görüşleriyle Değerlendirilmesi

Seçkin YILDIZ¹ , Fatih BEKTAŞ¹

¹ Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, TRABZON

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, COVID-19 küresel salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde yarattığı değişimi belirlemektir. Hedefleri ise meydana gelen değişimde ebeveynlerin etkisi ile salgının yarattığı değişimin çocukların gelecek yaşantılarında meydana getirebileceği etkileri belirlemek ve olumsuz etkilerin nötrleştirilmesi için çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada, salgın öncesinde ve salgın sonrasında oluşan birçok durumun birbiriyle olan ilişkilerinin derinlemesine açığa çıkarılması amaçlandığından analiz birimi olarak nitel araştırma yöntemlerinin bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış soruların bulunduğu görüşme formu kullanılarak Google formlar sistemi üzerinden salgın sürecinde alınan kararlara uygun olarak 32 katılımcıdan yazılı olarak toplanmış ve içerik analizine tabi tutularak yorumlanmıştır. Araştırma neticesinde katılımcılar, salgın döneminde salgın öncesi döneme göre çocukların hareketliliğinde ve sosyalleşmelerinde azalma görüldüğünü ve bu azalmanın çocukların kişilik ve karakter gelişimlerinde olumsuzluklara yol açabileceğini ifade etmektedir. Salgınla birlikte hasta olma korkusunun çocukları ileri düzeyde etkilediği, tedbirlere uyularak kontrollü sosyal hayata geçilmesinin çocuklarda oluşan olumsuz etkileri önlemede yardımcı olabileceği ve salgın sonrasında çocuklarda oluşan olumsuz etkilerin en aza indirilerek sosyal yaşama adaptasyon sağlamada aile desteğinin önemli olduğu sonuçlarına ulaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: *Pandemide boş zaman, Pandemi ve çocuk, Çocuk ve rekreasyon*

Evaluation of the Changes in the Way of Spending Leisure Time of Children in the COVID-19 Epidemic with the Views of Parents

Abstract

The purpose of this research is to identify the change in children's leisure activities caused by the COVID-19 pandemic. The objectives of this study are to determine the effects that the change caused by the effect of the parents and the change caused by the epidemic in the change that occurs on the future lives of children and offer solutions to neutralize the negative effects. In the study, the holistic multi-case design of qualitative research methods was used as the unit of analysis because it is aimed to reveal the interrelationships between pre-epidemic, epidemic process and post-epidemic situations in depth. The data were collected from 32 participants in accordance with the decisions taken during the epidemic process through the Google forms system using an interview form with semi-structured questions developed by the researcher and interpreted by subjecting them to content analysis and interpreted by subjecting to content analysis. As a result of the research, the participants stated that there was a decrease in the mobility and socialization of children during the epidemic period compared to the pre-epidemic period, and this decrease may lead to negativity in children's personality and character development. It is concluded that the fear of getting sick with the epidemic affects children at an advanced level, adopting a controlled social life by following the precautions can help prevent negative effects on children, and family support is important in adapting to social life by minimizing the negative effects on children after the epidemic.

Keywords: *Leisure time in pandemic, Pandemic and child, Child and recreation*

Giriş

İlk çağlarda teknolojinin olmayışından dolayı insanlar yaşamsal faaliyetlerinden artakalan kısıtlı vakitlerinde boş zaman değerlendirmesi yapabilirken zamanla yeni aletlerin bulunmaya başlamasıyla insanların boş zamanlarının fazlaştığı ve bu boş zamanlarını kendi istek ve ihtiyaçlarına uygun olarak değerlendirmeye başladığı bilinmektedir. Boş zaman kavramı iş dışı, tamamen özgür olunan ve kontrolün zamanı kullanan bireyde olduğunu anlatmak için kullanılan bir kavramdır (Aytaç, 2002). Sanayi devriminden sonra yapılan araştırmalarda boş zamanın verimli kullanılmasının insanları fizyolojik ve psikolojik olarak yenilediği ortaya konmuştur (Aytaç, 2005). Günümüz araştırmaları da boş zamanın kaliteli geçirilmesinin insanlara fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik birçok faydasının bulunduğunu göstermektedir. Teknolojinin gelişmesi, ülke nüfusunun hızlı artışı yeni altyapı ve yerleşim yeri ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Apartman kültürünün hızla yayılmasının insanların iş dışında kalan zamanlarını özgürce değerlendirmelerine engel olmaya başladığı ve insanların rekreasyon ihtiyacını gidermek için belirli mesafeleri kat ederek belirli ücretleri ödemek durumunda kalmaya başladığı görülmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007). Ailelerin rekreasyon ihtiyacı için mesafe kat etmek istememesi ve ekonomik koşullar nedeniyle rekreasyon ihtiyacının ötelenebildiği veya tam olarak karşılanamadığı, bu durumdan en çok da çocukların etkilendiği görülmektedir (Karaoğlu, Turan ve Koç, 2018).

Çocukların yaşamlarının ilk dönemlerinde aile bakımına muhtaç oldukları bilinmektedir. Gün geçtikçe azalan oyun alanlarına bir de teknolojik gelişmelerin eklenmesiyle iyice hareketsizliğe sürüklenen, enerjilerini dışarıda oyun oynayarak

atamayan çocukların fizyolojik, psikolojik ve sosyal olarak olumsuzluğa sürüklendiği görülmektedir. Oyun, çocukluk çağının en eğlenceli rekreatif faaliyetlerinden biridir. Çocuklar oyun esnasında tıpkı rekreasyon faaliyetinde olduğu gibi fizyolojik, psikolojik ve sosyal kazanımlar elde etmektedir (Küçük ve Koç, 2003). Kentlerde yaşayan çocukların son yıllarda okul ve fizyolojik ihtiyaçları haricinde artakalan zamanlarını telefon, tablet, internet ve sosyal medya ile hareketsiz geçirdikleri görülmektedir. Evde geçirilen boş zamanın kalitesini belirleyen en önemli unsurlardan biri de ebeveyn tutumudur (Aydoğdu ve Dilekmen, 2018).

Son yıllardaki çocuk istismarı haberlerinin basında sık yer alması çocukların dışarı çıkmaları konusunda ebeveynlerinde endişelere neden olmaktadır (Ünsal, 1998). Üzümcü'nün (2017) ebeveynlerin çocuklarının boş zamanlarını organize etme tutumlarını belirlemeye yönelik olarak yaptığı çalışmasında, çocukların boş zamanlarında etkinlik türü, etkinlik mekânı ve etkinlik süresinin belirlenmesinde birincil rolü ebeveynlerin üstlendiğini ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin bu rolü üstlenirken yaptıkları seçimlerde çocuklarını birey olarak görmedikleri, birey olacak kimseler olarak gördükleri, ebeveynlerin çocukları adına seçim yaparken sosyoekonomik durumlarının etkili olduğu ifade edilmektedir.

Teknolojinin gelişmesi, mobil cihaz kullanım yaşının gittikçe düşmesi ve sosyal medyanın çocuklar arasında yaygınlaşması çocukların dışarı çıkmalarına adeta engel olmaktadır. Kentleşme ile boş arazilerin apartmana dönüşmesi de çocukların teknolojik cihazlara bağımlı olmasını tetiklemekte ve ebeveynlerin çocukların evde göz önünde bulunmalarından dolayı bu duruma sessiz kaldığı görülmektedir. Ebeveynlerin bu tek düze sosyalliği çeşitlendirmede görev ve sorumluluk almalarının önemini kavramaları gerekmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde COVID-19 küresel salgını ile birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de günlük yaşantıda bir dizi kısıtlamalara gidilmektedir. Virüsün ağızdan çıkan damlacık yoluyla bulaştığının anlaşılması ile bilim kurulu kararıyla maske takma zorunluluğu getirilmiş ve insanların birbirlerine yaklaşması yasaklanmıştır. Yine virüsün yaşlılarda öldürücü etkiye sahip olması ile çocuk ve gençlerde belirti göstermemesi tehlikesinin farkına varılarak çocukların virüsü evdeki yaşlılara taşımasının önüne geçebilmek için 20 yaş altı çocuklar ve gençler ile 65 yaş üstü yaşlılara sokağa çıkma kısıtlaması getirilmiştir. Teknolojik gelişmeler ve hızlı kentleşme ile boş zamanlarındaki hareketsizlikte artış görülen çocukların yüz yüze eğitime verilen arayla bir miktar daha artan boş zamanlarında hareketsizlik normalleşmeye başlamıştır. Bu durum çocukların boş zaman faaliyetlerinden elde edecekleri faydaları en alt seviyelere indirmiştir.

Meydanlıoğlu (2015), son yıllarda çocukların fiziksel aktivite düzeylerinin giderek azaldığını ifade etmektedir. Fiziksel aktivite çocuklarda kilo artışını engellemekte, aşırı şişmanlığın neden olduğu rahatsızlıkları önlemektedir. Yine fiziksel aktivite çocukların spor kültürü edinmelerini ve yaşam kalitesinin devamını sağlamaktadır. Son yıllarda çocukların fiziksel aktivite düzeylerinin azalmasının yanında fiziksel aktivite içermeyen

faaliyetlerin çocuklar arasında artış gösterdiği de görülmektedir. Fiziksel hareketsizliğin artması fizyolojik rahatsızlıkla beraber psikolojik rahatsızlıklarda da artış meydana getirmektedir. Fiziksel aktivite düzeyleri düşük olan çocuklarda depresyon, yüksek kaygı düzeyi gibi olumsuzlukların görülebildiği ifade edilmektedir.

Dolayısıyla araştırma temelinde COVID-19 küresel salgını öncesinde çocukların fizyolojik ve psikolojik sağlıklarını koruyabilmek için boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemeye yönelik olarak veri toplamak amacıyla (S1) *“COVID-19 salgınından önce çocuklar boş zamanlarını nasıl değerlendiriyordu?”* sorusuna yanıt aranmıştır. Literatürdeki çalışmalar çocukların boş zamanlarını arkadaşlarıyla birlikte oyun oynayarak ve sportif aktiviteler yaparak değerlendirdiklerini göstermektedir (Pala ve Kolayış, 2012; Vural ve Yılmaz, 2018).

Üstün ve Özçiftçi (2020), COVID-19 küresel salgınının sosyal yaşama ve etik düzleme etkilerini derlediği çalışmasında; salgının sosyalleşme, etik düzlem, turizm, ekonomi, hukuk, eğitim gibi tüm alanlara ve yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek gibi farklı yapıdaki insan gruplarına ayrı ayrı etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla araştırma temelinde COVID-19 küresel salgını sonrasında çocukların yaşamlarında meydana gelen değişimleri belirlemeye yönelik olarak veri toplamak amacıyla (S2) *“COVID-19 salgınının ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman değerlendirme biçimlerinde nasıl bir değişim meydana geldi?”* sorusuna yanıt aranmıştır. Literatürdeki çalışmalar COVID-19 salgınının ortaya çıkmasıyla birlikte çocukların evlerinden dışarıya çıkamadıklarını, aileleri ile vakit geçirmeye başladıklarını, hareketsiz bir yaşantı sürdürdüklerini ve teknolojik cihazlarla fazlaca vakit geçirmeye başladıklarını göstermektedir (Gümüşgül ve Aydoğan, 2020; Uslu, Karavelioğlu ve Gümüşgül, 2020).

Üzümcü (2017), ebeveynlerin çocuklarının boş zamanlarını organize etme tutumlarını belirlemeye yönelik olarak kaleme aldığı yüksek lisans tezinde, 365 ebeveyne anket uygulamış ve 37 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucundan, çocukluk çağında boş zamanın nasıl değerlendirileceği konusunda aile tutumunun en belirleyici etken olduğu ortaya konmuştur. Orta gelirli ailelerin çocuklarının sosyalleşme alanlarının sokaktan ev ortamına döndüğü, bu durumun toplumun büyük bir bölümünü oluşturan orta gelirli ailelerin çocuklarında hareketsizliğe yol açtığı ifade edilmektedir. Sosyoekonomik ve eğitim seviyeleri daha yüksek ailelerin durumu incelendiğinde çocukların etkinlik alanlarının çok yönlü ve dinamik biçimde olduğu tespit edilmiştir. Son olarak teknolojik araçların ebeveynlerin çocuklarını denetim altına almasını kolaylaştırdığı sonuçlarına ulaşılmaktadır. Dolayısıyla araştırma temelinde COVID-19 küresel salgını sonrasında çocukların artan boş zamanlarına ebeveynlerinin etkisini belirlemeye yönelik olarak veri toplamak amacıyla (S3) *“COVID-19 küresel salgınının ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman değerlendirme biçimlerine ebeveynlerinin etkisi nasıl olmuştur?”* sorusuna yanıt aranmıştır. Literatürdeki çalışmalar COVID-19 salgınının ortaya çıkmasıyla birlikte ebeveynlerinin çocukları üzerindeki korumacı tutumunun arttığını, çocuklarıyla birlikte ev içi aktiviteler yapmaya çalıştıklarını ve günlük rutin ev işlerini dâhi çocuklarını oyalamak için beraber yapmaya

başladıklarını göstermektedir (Başaran ve Aksoy, 2020; Öztürk, Yılmaz, Demir-Erbil ve Hazer, 2020; Mart ve Kesicioğlu, 2020).

Türk, Ak-Bingül ve Ak (2020), tarihsel süreç içerisinde yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal sonuçlarını irdelemiştir. Buna göre, virüsün ekonomik yaşantıyı önemli ölçüde etkilediği, sanayi üretiminin, hizmet sektörünün ve eğitimin virüsten doğrudan etkilenen sektörler olduğu, bu sektörlerin toplumun işkolunun ana bölümlerini oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Etkilenen bu iş kollarında ülkeler arası ticaret sektöre uğrarken virüsün yayılma hızı ve şekline göre uygulanan kısıtlamaların işsizliği arttırdığı ve ekonomik sıkıntılarının baş göstermeye başladığı ifade edilmektedir. Dünyada yaşanan tüm ekonomik buhranların sosyal krizleri de hemen ardından getirdiği ifade edilmektedir. Buna göre teknolojik cihazların evlerine kapattığı çocukların aileleri de salgınların vurduğu ekonomik ve sosyal krizler nedeniyle boş zaman faaliyetlerini görmezden gelerek olumsuz tutum içerisine girdikleri, çocukların fizyolojik ve psikolojik gerilim yaşadıkları, bu durumun çocukların kişilik gelişimlerine etki edebileceği sonuçlarına ulaşılmaktadır. Dolayısıyla araştırma temelinde COVID-19 küresel salgını sonrasında çocukların değişen boş zaman değerlendirme biçimlerinin gelecek yaşantılarına etkilerini belirlemeye yönelik olarak veri toplamak amacıyla (S4) *“COVID-19 küresel salgınının ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman etkinliklerindeki değişimlerin gelecek yaşantılarına etkileri nasıl olacaktır?”* sorusuna yanıt aranmıştır. Literatürdeki çalışmalar COVID-19 salgınının ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zamanlarından edindikleri kazanımların azalmasının gelecekte fizyolojik, psikolojik ve sosyal etkilerinin olabileceğini göstermektedir (Türk, Ak-Bingül ve Ak, 2020; Küçük-Biçer ve İlhan, 2020; Şahbudak ve İnal-Emiroğlu, 2020; Muslu ve Gökçay, 2019; Mustafafoğlu, Zirek, Yasacı ve Razak-Özdinçler, 2018).

Küçük-Biçer ve İlhan (2020), COVID-19'un çocuk sağlığına etkilerinin değerlendirildiği ve çözüm önerilerinin sunulduğu araştırmada; fiziksel hareketsizliğin etkilerini azaltmak için dışarıda kontrollü alanlarda veya evde fiziksel egzersizler yapılması, artan vücut ağırlığını kontrol altında tutmak için düşük kalorili besinlerle beslenilmesi, davranışsal problemleri önlemek için elektronik cihazların dengeli kullanımının sağlanması, evde geçirilen vaktin artmasından dolayı güneş ışığına maruz kalmadığından D vitamini takviyesinin alınması, virüsün etkilerinden korunmak için ise yiyecek ve temel ihtiyaçların sağlanarak akıllı telefon ve sosyal medya ile kurulan iletişimin kontrollü olarak artırılması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla araştırma temelinde COVID-19 küresel salgınının meydana getirebileceği olumsuz etkilerin önlenmesi için yapılması gerekenleri belirlemeye yönelik olarak veri toplamak amacıyla (S5) *“COVID-19 küresel salgınının meydana getirdiği etkilerin önlenmesi ve salgının uzun sürmesi durumunda etkilerinin nötrleştirilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?”* sorusuna yanıt aranmıştır. Literatürdeki çalışmalar ailelerin çocukları ile ilgilenmesinin ve yönlendirmesinin, kontrollü alanlarda sosyalleşmesinin, teknolojinin denetlenmesinin virüsün meydana getirebileceği zararı önlemede etkili olabileceğini göstermektedir (Hatun, Dicle ve Demirci, 2020; Işık, 2020).

Materyal ve Metod

Çalışmada, salgın öncesi ve sonrasında çocukların değişen boş zaman değerlendirme biçimleri ile uygulanan kısıtlamalardan nasıl etkilendikleri, bu kısıtlama ve değişimin ileriki yaşantılarında nasıl bir etki meydana getirebileceği gibi açığa çıkarılması gereken birden fazla durumun incelenmesi gerektiğinden, bu durumların birbiriyle olan ilişkilerini ortaya koyarak çözüm önerileri sunulmaya çalışılmış, bu nedenle nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül çoklu durum deseni işe koşulmuştur.

Bütüncül çoklu durum deseni, bir konu içerisinde birden fazla durumun kendi içerisinde ayrı ayrı ele alınarak sonuçlarının birbiriyle karşılaştırılmasından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma veri toplama aracının etik açıdan uygunluğu ile alakalı olarak 30.11.2020 tarih ve 81614018-000-E.517 sayılı kararı ile Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan gerekli onaylar alınmıştır.

Katılımcılar

Araştırmaya, COVID-19 küresel salgınının ortaya çıkmasıyla birlikte virüsün yayılma hızını azaltmak için uygulanan kısıtlamalar nedeniyle çocukların etkilenen boş zaman değerlendirme biçimleri ile bu etkinin ileriki yaşantılarında nasıl bir değişim meydana getirebileceği, ebeveynlerinin salgınla birlikte artan boş zamana yönelik etkileri ile olumsuz etkilerin en aza indirilmesi amacıyla görüş bildiren 32 ebeveyn dahil edilmiştir.

Araştırma grubunun belirlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinin örnekleme çeşitlerinden olan ölçüt (kriter) örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örnekleme tekniği, araştırmacı tarafından önceden belirlenen ölçütleri sağlayan katılımcıların araştırmaya dahil edilmesinden oluşmaktadır (Marshall ve Rossman, 2014). Bu bağlamda katılımcıların belirlenmesinde araştırmacı tarafından "5-12 yaş aralığında en az 1 çocuğu olma" ölçütü belirlenmiş ve bu ölçütü sağlayan 32 kişi araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı	Çocuk Sayısı	Çocuk Yaşı	Çocuk Cinsiyeti	Şehir
K1	2	6-12	K	Rize
K2	1	6	K	Artvin
K3	1	7	K	Eskişehir
K4	3	5-9-11	E-E-K	Kastamonu
K5	2	10-12	E-E	İstanbul
K6	1	6	E	Ardahan
K7	2	2-6	E-K	Düzce
K8	2	5-8	K-E	İstanbul
K9	1	12	K	İstanbul
K10	1	6	E	Artvin
K11	1	11	E	Rize
K12	2	6-12	K-K	Sinop
K13	1	7	K	Sinop
K14	1	10	E	Samsun
K15	1	8	E	Ankara
K16	2	8-11	E-K	Kocaeli
K17	2	6-9	E-E	Artvin
K18	1	7	K	İzmir

K19	1	9	K	Trabzon
K20	1	8	E	Tekirdağ
K21	2	6-8	K-K	Trabzon
K22	1	10	K	Samsun
K23	1	6	K	Antalya
K24	1	10	E	Ankara
K25	2	8-11	E-E	Batman
K26	2	5-9	E-K	Artvin
K27	1	7	E	Rize
K28	1	7	E	Hakkâri
K29	1	6	K	Artvin
K30	1	9	E	Trabzon
K31	2	7-10	K-K	Muğla
K32	1	9	K	Bursa

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış sorular yardımıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara çalışma içerisinde isimlerinin “K” harfi ile kodlanacağı, verdikleri yanıtların bilimsel amaçlı olarak kullanılacağı veri toplama aracı vasıtasıyla bildirilmiş ve katılımcılardan araştırmaya katılmaları ile ilgili gönüllü onam formu onayı alınmıştır. Araştırma, görüşme sorularının katılımcılara “telekonferans görüşme” yardımıyla sorulacağı şekilde planlanmıştır. Görüşme sorularının araştırma amacıyla örtüştüğünün kontrol edilmesi esnasında 2 katılımcıya telekonferans yardımıyla sorular sorulmak istenmiş ve 2 katılımcıdan da “sen yazılı gönder ben müsait olduğumda cevaplayacağım” yanıtının alınmasıyla telekonferans yöntemi ile veri toplamanın verimli olmayacağı düşünülerek veriler, COVID-19 salgını nedeniyle 2020 Ağustos ayı içerisinde görüşme formunun Google formlar sistemi vasıtasıyla oluşturulan ve katılımcılara gönderilen link aracılığı ile yazılı olarak toplanmıştır. Görüşme sorularının bulunduğu isimsiz formlar için gönderilen linki açan katılımcılardan formu doldurduktan sonra konu hakkında bilgi verebilecek, 5-12 yaş aralığında çocuğu bulunan ve bilgisine güvenilen 1 kişiye linki göndermeleri istenmiştir. Araştırmaya toplam 40 kişi katılmış ve katılımcılar tarafından doldurulan bazı formlar kısa ve analizi imkânsız yanıtlar içerdiğinden araştırmanın ciddiye alınmadığı düşüncesiyle araştırmacı tarafından analizden çıkartılmıştır. Katılımcılar tarafından yanıtlanan formlar araştırmacının Google kullanıcı hesabına ulaşarak gerekli yazılı izinler alındıktan sonra doküman haline dönüştürülmüş ve içerik analizine tabi tutularak Microsoft Excel programı üzerinden analiz edilmiştir.

Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formlarının hazırlanmasında araştırma konusuna benzer konularda literatür taranmış ve alanında uzman akademisyen görüşüne başvurulmuştur. Araştırma konusu ve hazırlanan soruların araştırma amacıyla örtüştüğü konusunda varılan görüş birliğinin ardından görüşme soruları oluşturulmaya başlanmıştır. Oluşturulan sorular araştırma ölçütlerini taşıyan iki katılımcı üzerinde test edilmiş verilen yanıtların araştırma amacıyla örtüştüğünün anlaşılmasından sonra görüşme formu katılımcılara sunulmaya başlanmıştır. Görüşme formunda bulunan soruların 4’ü elde edilen verilerin çok yönlü olarak karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla

katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak 5 soru ise araştırma verisini toplamak amacıyla araştırma amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma bulguları yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtların içerik analizi yardımıyla çözümlenmesi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler önce kodlara ayrılmış, aynı ifadeleri içeren kodlar ortak bir üst tema altında toplanmıştır. Kod ve temaların oluşmasından sonra yöneltilen soruların nitelediği amaçlar doğrultusunda ana temalar oluşturulmuş ve veriler bu çerçevede gruplanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak ve iç tutarlılığını yüksek tutmak amacıyla kodlama işlemi esnasında araştırmacının bireysel etkisinden korunmak maksadıyla veriler 2 araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Araştırmanın iç tutarlılığının yüksek olması kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin yüksekliği ile doğru orantılıdır (Baltacı, 2017). Bu bağlamda araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) şu formülü kullanılmıştır: "Güvenirlilik kat sayısı = Görüş birliği sağlanan kod ÷ (Görüş birliği sağlanan kod + Görüş ayrılığı olan kod) x 100"

Bu formüle göre kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir. Araştırmacıların önerdiği 191 koddan 175'i onaylanmış, kodlamaların uygunluğu konusunda %91,6 oranında görüş birliğine varılmıştır ($175/191 \times 100 = 91,6$). Üzerinde görüş birliği sağlanamayan 16 kod, diğer uygun kodlara dağıtılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde COVID-19 küresel salgınının ortaya çıkmasıyla birlikte uygulanan kısıtlamaların çocukların boş zaman değerlendirme biçimlerini nasıl etkilediği, bu etkilerin ileriki yaşantılarında nasıl bir değişim meydana getirebileceği, ebeveynlerinin salgınla birlikte artan boş zamana yönelik tutumları ile ilgili kodlamalar ve ana kategoriler bu bölümde yer almaktadır. Analiz neticesinde ortaya çıkan kod ve temaların doğruluğunu güçlendirmek amacıyla bazı katılımcı görüşlerine de yer verilmiştir.

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

"Küresel salgın öncesinde çocuğunuz/çocuklarınız boş zamanlarını nasıl değerlendiriyordu?" sorusuna verilen yanıtlara yüklenen anlamları içeren kod ve temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çocukların salgın öncesi boş zaman değerlendirme biçimleri

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Görüşme Sonucu Ortaya Çıkan Kodlar	f	Katılımcı
Salgın Öncesi Durum	Aile ile Aktiviteler	Aile ile Gezi	5	K6, K10, K25, K26, K28
		Kültürel Aktivite	1	K31
	Bilişsel Aktiviteler	Eğitsel Aktivite	3	K17, K21, K29
		Ev Oyunları	Oyuncaklarla Oyun	3
		Kutu Oyunları	1	K15

	Oyun ve Park	2	K2, K13
	Sanat Eğitimi	2	K9, K14
Sosyal Aktiviteler	Arkadaşlarla Aktivite	21	K3, K5, K6, K7, K8, K10, K12, K15, K16, K17, K20, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K29, K30, K31, K32
	Spor Eğitimi	4	K4, K12, K23, K26
Teknolojik Cihaz Kullanımı	Hareketsiz Yaşantı	7	K1, K3, K14, K18, K19, K20, K30
Frekans (f) Toplam:		49	

“Aile ile Aktiviteler” ile ilgili olarak K26: “Doğada piknik yaparak, denize giderek değerlendiriyorduk (Aile ile Gezi).”, K31: “Sinema ve tiyatro seyretmeye giderdik (Kültürel Aktivite).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Bilişsel Aktiviteler” ile ilgili olarak K29: “Salgın öncesinde de genelde evde resim yapar, kitap okurdu (Eğitsel Aktivite).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Ev Oyunları” ile ilgili olarak K2: “Evde genelde oyuncaklarla oynardı (Oyuncaklarla Oyun).”

K15: “Evde yapboz, lego gibi oyunlar oynuyordu (Kutu Oyunları).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Sosyal Aktiviteler” ile ilgili olarak K13: “Park ve oyun en sık yaptığı vakit geçirme şekli (Oyun ve Park).”, K9: “Çeşitli müzik kurslarına gidiyordu (Sanat Eğitimi).”, K12: “Site bahçesindeki oyun alanında arkadaşlarıyla vakit geçiriyordu, bisiklete biniyordu (Arkadaşlarla Aktivite).”, K26: “Hafta sonları ilçe gençlik merkezinin açtığı spor kurslarına gidiyordu (Spor Eğitimi).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Teknolojik Cihaz Kullanımı” ile ilgili olarak K3: “Evde televizyondan çizgi film ve Netflix’ten çocuk filmleri izliyordu (Hareketsiz Yaşantı).” şeklinde görüş belirtmiştir.

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

“Küresel salgının ortaya çıkmasından sonra çocuğunuzun/çocuklarınızın boş zaman değerlendirme biçiminde nasıl farklılaşma meydana geldi, anlatır mısınız?” sorusuna verilen yanıtlara yüklenen anlamları içeren kod ve temalar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Salgının ortaya çıkmasından sonraki durum

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Görüşme Sonucu Ortaya Çıkan Kodlar	f	Katılımcı
Salgın Sonrası Durum	Aile İlgisi	Birlikte Vakit Geçirme	5	K2, K7, K26, K29, K29
	Bilişsel Aktivite	Eğitsel Aktivite	1	K13
	Hareketsiz Yaşantı	Teknoloji Kullanımı	16	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K11, K15, K16, K18, K22, K23, K24, K25, K28

Hastalık Korkusu	Tedirgin Olma	3	K14, K27, K32
Kontrollü Sosyal Hayat	Sınırlı Sosyalleşme	13	K7, K9, K10, K12, K19, K19, K22, K25, K25, K28, K29, K31, K32
Psikolojik Durum	Duygusal Karmaşa	2	K20, K30
Frekans (f) Toplam:		40	

"Aile İlgisi" ile ilgili olarak K2: "Evde birlikte aktiviteler yapmaya başladık (Birlikte Vakit Geçirme)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Bilişsel Aktivite" ile ilgili olarak K13: "Parkta oynadığı sürelerde salgından sonra evde resim yapmaya başladı (Eğitsel Aktivite)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Hareketsiz Yaşantı" ile ilgili olarak K1: "Dışarıya çıkamadılar, genelde evde tablet ve bilgisayarla internete girerek vakit geçirdiler (Teknoloji Kullanımı)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Hastalık Korkusu" ile ilgili olarak K14: "Topluluğa çıkmada tedirginlik, temastan sürekli kaçınma arzusu, bulaşma korkusu başladı (Tedirgin Olma)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Kontrollü Sosyal Hayat" ile ilgili olarak K7: "Daha sınırlı tutmak ve kurallara uymak kaydıyla ev çevresinde arkadaşlarıyla oynamasına izin verdik (Sınırlı Sosyalleşme)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Psikolojik Durum" ile ilgili olarak K20: "Sürekli evde kalmak zorunda olduğumuz için çocuklarda hırçınlık ve huysuzluk başladı. Sürekli ağlamaklı ve söz dinlemez oldular (Duygusal Karmaşa)." şeklinde görüş belirtmiştir.

Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

"Küresel salgının ortaya çıkmasından sonra çocuğunuzun/çocuklarınızın boş zamanlarını değerlendirme biçimine ebeveyni olarak nasıl müdahaleniz/etkiniz oldu, anlatır mısınız?" sorusuna verilen yanıtlara yüklenen anlamları içeren kod ve temalar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Boş zamana ebeveyn müdahalesi

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Görüşme Sonucu Ortaya Çıkan Kodlar	f	Katılımcı
Ebeveyn Müdahalesi	Birlikte Vakit Geçirme	Aile ile Etkinlik	16	K1, K2, K5, K7, K8, K17, K19, K20, K21, K23, K24, K25, K26, K29, K31, K32
	Hareketsizliği Önleme	Etkinliğe Teşvik	3	K12, K15, K19
	Hastalıktan Koruma	Sosyal Hayatı Sınırlama	4	K10, K13, K18, K23
		Temasta Sınırlama	5	K6, K14, K22, K25, K27
		İzole Yaşantı	1	K30
	Stresi Azaltma	Süreç Hakkında Bilgi	2	K28, K29
Teknolojiyi Sınırlama	Ekranı Sınırlandırma	4	K4, K9, K12, K16	
Frekans (f) Toplam:		35		

“Birlikte Vakit Geçirme” ile ilgili olarak K25: “Arkadaşları ile zaman geçiremediler. Oyun arkadaşları yerine çocuklarımıza biz eşlik ettik. Daha çok kitap okuyup, etkinlikler yaptık (Aile ile Etkinlik).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Hareketsizliği Önleme” ile ilgili olarak K15: “Önceye göre daha çok boş zamanı var ve hep aynı şeyleri yapmaktan sıkıldığı için birlikte değişik şeyler bulmaya çalışıyoruz (Etkinliğe Teşvik).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Hastalıktan Koruma” ile ilgili olarak K10: “Parka ve AVM restoran benzeri yerlerdeki tehlikeyi çocuğuma anlattım ve bu zaman dilimlerini ortak kararlar en aza indirdik (Sosyal Hayatı Sınırlama).”, K27: “Dışarıda oynarken sürekli dokunmaması gereken yerler konusunda uyarıyorum, ellerini sık sık dezenfekte ediyorum (Temasta Sınırlama).”, K30: “Köyümüze çıkıp orada vakit geçirdik. Çünkü çok bunalmıştılar ve köyde kimse yoktu (İzole Yaşantı).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Stresi Azaltma” ile ilgili olarak K29: “Rutin bir ev hayatımız olmuştur ama bu sürecin geçici olduğunu dışarıya rahatlıkla çıkabileceğimiz, arkadaşlarımızla görüşebileceğimiz zamanların geleceğini anlattım (Süreç Hakkında Bilgi).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Teknolojiyi Sınırlama” ile ilgili olarak K9: “Evde kalarak boş zamanını daha çok teknolojik aletlere bağımlı olarak geçirmek zorunda kaldı. Biz de gözleri bozulabilir diye sınır koymaya çalıştık (Ekranı Sınırlandırma).” şeklinde görüş belirtmiştir.

Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

“Küresel salgın sürecinde çocukların boş zamanlarında yaşanan değişimler, çocukların gelecekteki yaşantılarına nasıl etki edecektir, anlatır mısınız?” sorusuna verilen yanıtlara yüklenen anlamları içeren kod ve temalar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Küresel salgının gelecek yaşantıya etkisi

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Görüşme Sonucu Ortaya Çıkan Kodlar	f	Katılımcı
Gelecek Yaşantıya Etki	Ailenin Önemi	Güçlü Aile Bağları	1	K2
	Karakter Gelişimine Etki	Disiplinden Uzaklaşma	2	K9, K28
		Tedirginlik	7	K16, K17, K23, K25, K29, K31, K32
	Kişilik Gelişimine Etki	Kural Bilinci	1	K19
		Öz güvende Düşüş	1	K23
	Özgürce Yaşamın Değeri	Sosyalleşme Özlemi	2	K30, K12
		Arkadaşlığın Değeri	1	K12
	Sağlıksız Yaşam	Hareketsizlik	1	K5
		Hareketsizliğe Bağlı Hastalık	3	K7, K10, K20

	Bireyselleşme	5	K1, K3, K6, K6, K21
Sosyalleşmede Değişim	Sosyal Bozulma	7	K7, K15, K19, K23, K24, K27, K29
	Teknoloji Bağımlılığı	1	K18
Frekans (f) Toplam:		32	

"Ailenin Önemi" ile ilgili olarak K2: "Çocuklar aileleriyle bir arada ve kaliteli zaman geçirirlerse, salgının geleceği olumsuz etkilemesinin aksine aile bağlarının pekişmesi açısından olumlu etkileri olacaktır (Güçlü Aile Bağları)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Karakter Gelişimine Etki" ile ilgili olarak K9: Alışkanlıklar değişti. Okul disiplini bozuldu, rahata verdi iyice (Disiplinden Uzaklaşma)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Kişilik Gelişimine Etki" ile ilgili olarak K19: "Sağlıklarını korumak için alınması gereken tedbirleri ve uyulması gereken kural ve yasaklara uymayı öğrenecekler (Kural Bilinci).", K23: "Hayata bakışları ve riskler durumunda nasıl davranacakları konularında sıkıntılar olacaktır (Öz güvende Düşüş).", K16: "Bir kere virüsten çok etkilendiler gerek haberler gerek etraftan duydukları çok korkuttu, ilerde tedirgin olacaklar (Tedirginlik)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Özgürce Yaşamın Değeri" ile ilgili olarak K30: "İleriki dönemde, dışarıya hastalanma endişesi olmadan çıkabilecek günlerin değeri daha da bilinerek yaşanacaktır (Sosyalleşme Özlemi).", K12: "Okuldan sıkılan, gitmek istemeyen düşünce yerini okul açılrsa da dışarı çıksak ve arkadaşlarımızla bir araya gelebilsek düşüncesine dönüştü (Arkadaşlığın Değeri)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Sağlıksız Yaşam" ile ilgili olarak K5: "Hareketsiz yaşam tarzına doğru bir evrilme eğilimi var (Hareketsizlik).", K20: "Çocuklar ev hapsinde tutulduğu için koca bir yaz mevsimini yaşayamadan geçirdiler. Bu durum kilo artışı ve hastalıkları beraberinde getirecektir (Hareketsizliğe Bağlı Hastalık)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Sosyalleşmede Değişim" ile ilgili olarak K6: "İyi tarafı, daha vıcık vıcık ilişkiler yerine daha mesafeli ve temiz ilişkilerle sosyal hayatını devam ettireceğini söyleyebilirim (Bireyselleşme).", K15: "Ekran bağımlılığı, okuldan uzaklaşma, arkadaşlarla oyun oynayamama çocuklarda hırçınlığa ve asosyallığe sebep olabilir (Sosyal Bozulma).", K18: "Teknoloji bağımlılığı oluştu çocuklarda. Önceden müdahale edebiliyorduk, dışarıya çıkıp oyun oyna diyorduk, şimdi onu da diyemiyoruz (Teknoloji Bağımlılığı)." şeklinde görüş belirtmiştir.

Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

"Küresel salgın sürecinde çocukların boş zamanlarında yaşanan değişimlerin neden olabileceği olumsuzlukları önlemek için sizce neler yapılmalıdır, nasıl?" sorusuna verilen yanıtlara yüklenen anlamları içeren kod ve temalar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için yapılması gerekenler

Ana Kategori	Alt Kategoriler	Görüşme Sonucu Ortaya Çıkan Kodlar	f	Katılımcı
Sosyal Zararı Önleme	Aile İlgisi	Aile ile Aktivite	4	K1, K8, K16, K30
	Bilinçlendirme	Süreç Hakkında Bilgi	4	K14, K25, K32, K2
	Ortak Değerlerin Öğretilmesi	Sosyal Değerlerin Güncellenmesi	2	K6, K32
	Eğitimin Başlaması	Okulların Açılması	4	K11, K19, K21, K26
		Öğretmen İlgisi	1	K18
	Eğitsel Yayınlar	Uzaktan Eğitim	2	K3, K6
		Telafi Eğitimleri	2	K4, K23
	Yönlendirme	Fiziksel Aktiviteye Teşvik	2	K15, K25
	Kontrollü Sosyal Hayat	Aile ile Gezi	1	K22
		Kontrollü Sosyal Ortam	8	K24, K27, K29, K5, K7, K9, K12, K31
	Harekete Alanı Oluşturma	Ev İçi Etkinlik Alanı	1	K25
	Ortak Değerlerin Öğretilmesi	Sosyal Değerlerin Güncellenmesi	2	K6, K32
Teknolojiyi Sınırlama	İnternet Denetimi	2	K2, K12	
Frekans (f) Toplam:			35	

"Aile İlgisi" ile ilgili olarak K8: "Çocukların aileleri ile eğitsel oyunlar ve sosyal etkinlikler yapmaları gerekiyor (Aile ile Aktivite)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Bilinçlendirme" ile ilgili olarak K25: "Pandemi süreci hakkında çocuklarımız ile konuşmalı ve bilgilendirmeliyiz (Süreç Hakkında Bilgi)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Ortak Değerlerin Öğretilmesi" ile ilgili olarak K32: "Yaşadığımız dünyanın korunmasının önce bireysel önlemlerle mümkün olduğu anlatmalı, çevreyi ve doğayı koruma bilinci aşılmalı (Sosyal Değerlerin Güncellenmesi)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Eğitimin Başlaması" ile ilgili olarak K19: "Herkesin fiziki mesafe, maske ve hijyen kurallarına uyararak sınıfta-okulda bölünmüş sınıflarda haftanın belli günlerinde örgün eğitimin başlaması gerekiyor (Okulların Açılması).", K18: "Öğretmenlerinde bence öğrencileri takip etmeleri açısından öğrencilerle sürekli irtibat olmaları gerekiyor. Gerekirse ödev vermeleri bile gerekiyor. Çünkü öğretmenlerden çekindikleri için derslere daha ilgili oluyorlar. Dersleri düzene koyduğunuzda boş zaman kendiliğinden düzene giriyor (Öğretmen İlgisi)." şeklinde görüş belirtmiştir.

"Eğitsel Yayınlar" ile ilgili olarak K3: "İnternet üzerinde eğitici oyunlar ve interaktif aktiviteler yapılabilir (Uzaktan Eğitim).", K23: "Telafi için eğitim programları ve

adaptasyon eğitimleri yapılması gerekir diye düşünüyorum (Telafi Eğitimleri).” şeklinde görüş belirtmiştir.

“Yönlendirme” ile ilgili olarak K25: “*TV, bilgisayar, telefon bağımlılığı oluşmaması için bilgilendirmeli ve hareket etmeye yönlendirmeliyiz (Fiziksel Aktiviteye Teşvik).*” şeklinde görüş belirtmiştir.

“*Kontrollü Sosyal Hayat*” ile ilgili olarak K22: “*Gerekli tedbirleri alarak aile ile doğa gezileri yapılabilir, kimsenin olmadığı yerlerde ailecek gezilebilir (Aile ile Gezi).*”, K5: “*Kendi yaş grubu arkadaşlarıyla kontrollü vakit geçirebilecekleri ortamlar sağlanmalı (Kontrollü Sosyal Ortam).*” şeklinde görüş belirtmiştir.

“*Harekete Alanı Oluşturma*” ile ilgili olarak K25: “*Evlerimizde çocuklarımıza daha geniş serbest alanlar yaratmaya çalışmalıyız. Sadece odaları ile sınırlı tutmamalıyız (Ev İçi Etkinlik Alanı).*” şeklinde görüş belirtmiştir.

“*Ortak Değerlerin Öğretilmesi*” ile ilgili olarak K6: “*Ayrıca insan hakları hududu, diğer bireylerin yaşam hakkı, doğayı ve hayvanları koruma ile ilgili bilgilerin yaşadığımız süreçten örnekler vererek çocuklara anlatılması gereklidir (Sosyal Değerlerin Güncellenmesi).*” şeklinde görüş belirtmiştir.

“*Teknolojiyi Sınırlama*” ile ilgili olarak K2: “*Çocuklar evde internetten, sosyal medyadan ve elektronik eğlence dünyasından olabildiğince uzak tutulabilir (İnternet Denetimi).*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Hızla gelişen teknolojinin insanların yaşam alanlarını daraltması, daralan yaşam alanlarının da beraberinde psikolojik ve fizyolojik olumsuzluklara neden olması kaçınılmazdır. Sağlığa bu denli zararlı olumsuzluklara gelişen mobil cihaz teknolojileri ile sosyal medyanın da eklenmesiyle yavaş yavaş kaybolan sağlık ve hareketsizlik çıkmazına giren insanoğlunu son dönemde COVID-19 salgınının getirdiği kısıtlamalar da etkilemektedir. COVID-19’un 65 yaş üstü kişilerde ölümcül etkiye sahip olması ve çocuklarda genellikle belirti göstermeden bulaştığının anlaşılmasıyla bu iki yaş grubunun birbiriyle olan bağlantısını kesmek amacıyla sokağa çıkmaları bilim kurulu tavsiyesi ile kısıtlanmıştır. Tüm bu olumsuzluklardan en çok da bünyeleri ve duyguları gelişmekte olan çocukların etkilendiği görülmektedir. Çocukların büyüdülerinde toplumu ileri seviyelere taşıyacak yetişkin bireyler olacağından hareketle gelişim çağlarında maruz kaldıkları tüm olumsuzlukların çocuklar temelinde tüm toplumu ilgilendiren bir sorun olduğu düşünülmektedir. Bu olumsuzlukları en aza indirebilmek için salgının getirdiği etkileri bilmek alınacak önlemleri belirlemek için önem arz etmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, COVID-19 küresel salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde yarattığı değişimi, ebeveynlerinin değişim sürecine dair etkilerini, değişimin çocukların gelecek yaşantılarına etkilerini ve olumsuz etkilerin nötrleştirilmesi için yapılması gerekenleri belirlemektir.

Katılımcıların ifadelerinden oluşturulan ana kategoriler belirlenen problem cümleleri halinde verilmiş, ana kategorilere ait alt tema ve kodların içerikleri analiz edilerek yorumlanmıştır.

“COVID-19 salgınından önce çocuklar boş zamanlarını nasıl değerlendiriyordu?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

“Aile ile Aktiviteler” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesinde ailelerin çocukları ile birlikte gezi etkinlikleri yaptığı, bu gezilerin genelde akraba ziyaretleri ve pikniğe gitme şeklinde olduğu bazı ailelerin çocuklarını tiyatro ve sinema gibi kültürel etkinliklere yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Tiyatro ve sinema yönlendirmesi yapan aile durumu incelendiğinde (f:1) katılımcının Muğla ilinde ikamet ettiği ve Muğla'nın sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu sebebiyle çocuklarını kültürel aktivitelere yönlendirmiş olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Çocuklarını yönlendirmeyen ve yanlarında gezmeye götürerek vakit geçirmelerini sağlayan aileler incelendiğinde (f:5) katılımcıların sırasıyla Ardahan, Artvin, Batman, Artvin ve Hakkâri'de ikamet ettikleri, yine bu durumun da kültürel özellikler, sosyoekonomik sebepler ve coğrafi şartlar ile ilgili olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir.

“Bilişsel Aktiviteler” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesinde 32 katılımcıdan yalnızca 3'ünün çocuklarının salgın öncesinde bilişsel seviyelerini artırıcı aktiviteler yaptığı görülmektedir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde, 3 katılımcının sonraki kategorilerden olan “Sosyal Aktiviteler” kategorisinde çocuklarının arkadaşlarıyla da aktiviteler yaptığı şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum katılımcıların kendilerine yöneltilen soruya “evde boş zaman değerlendirme ve dışarıda boş zaman değerlendirme” şeklinde iki ayrı kategoride yanıtladıklarına işaret etmektedir.

“Ev Oyunları” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesinde çocukların bazılarının (f:4) “yapboz, lego” tarzında kutu oyunları ile vakit geçirdikleri ve yine evde bulunan oyuncaklarla oyun kurdukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların yanıtları analiz edildiğinde yöneltilen soruya çocuklarının evde olduğu zamanlarda boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinden söz ettikleri diğer kategorilerde belirttikleri görüşlerden anlaşılmaktadır. Bu kategoride görüş belirten katılımcılar incelendiğinde Ankara'da (f:2) ve Artvin'de (f:2) ikamet ettikleri görülmektedir. İl bazında bakıldığında Ankara'nın soğuk ve sert geçen kış mevsimine sahip olduğu, büyük şehir olmasından kaynaklı olarak çocukların boş zamanı değerlendirebilecekleri alanların az olmasına bağlı olarak çocukların evde vakit geçirdikleri, yine Artvin ilinin de yağışlı iklime sahip olmasının çocukların boş zamanlarını evlerinde geçirmelerine neden olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir.

“Sosyal Aktiviteler” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesinde ailelerin çocuklarını oyun parklarına götürerek oyun oynattıkları, müzik aleti çalmaları ve düzenli spor yapmaları için sanat, spor kurslarına gönderdikleri anlaşılmaktadır. Çocuklarını boş zamanlarında sanat eğitimine gönderen aileler incelendiğinde İstanbul ve Samsun illerinde ikamet ettikleri, bu illerin büyük şehir olmasından dolayı sanatsal faaliyetlerin

imkân ve çeşitliliğinin fazla olabileceği, büyük şehirde yaşamlarından dolayı çocukların güvenli ortamlarda boş zaman değerlendirebilecek alanlarının sınırlı oluşu, bu sebeplerden sanat eğitimine yönlendirmiş olabilecekleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Çocuklarını spor kurslarına gönderen aileler incelendiğinde küçük ve büyük şehirlerde ikamet eden ailelerin çocuklarını salgın öncesinde spor kurslarına gönderdikleri, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı gençlik merkezlerinde temel branşlarda yaygın olarak spor kurslarının açıldığı ve ailelerin özellikle imkân bakımından daha küçük şehirlerde de açılan bu kurslara çocuklarını yönlendirmiş olabilecekleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Son olarak katılımcıların büyük çoğunluğunun çocuklarını salgın öncesinde dışarıda arkadaşlarıyla sosyal aktiviteler yaptıklarını, bu aktivitelerin genellikle birlikte bisiklet kullanma, oyunlar oynama, futbol ve basketbol oynama ile parklarda vakit geçirme şeklinde olduğu ifadelerinden anlaşılmaktadır.

“Teknolojik Cihaz Kullanımı” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesinde (f:7) bazı ailelerin çocuklarının genellikle hareketsiz bir yaşantı sürdüğü, evlerde teknolojik cihazlarla fazlaca vakit geçirdikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Katılımcıların yanıtları analiz edildiğinde; evlerinde hareketsiz yaşantı süren çocukların genellikle tablet, telefonlardan sosyal medya hesaplarında gezindikleri, televizyondan Youtube ve Netflix tarzı dijital platformlardan filmler seyrettikleri, tablet, telefon ve bilgisayardan oyunlar oynadıkları anlaşılmaktadır.

Öztürk ve Tecimen’in (2017) Çankırı halkının boş zaman değerlendirme alışkanlıklarını çeşitli değişkenlere göre değerlendirdiği araştırmada, halkın boş zaman değerlendirdiği alanları açık alanlar, ev, eğlence mekânları, alışveriş merkezleri şeklinde olduğunu belirtmiştir. Yine aynı araştırmada halkın boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri spor yapmak, televizyon izlemek, seyahat etmek, pikniğe gitmek, parka gitmek, alışveriş yapmak, internette gezinmek, sinema ve tiyatroya gitmek, telefon ile görüşmek şeklinde belirlenmiştir. Öztürk ve Tecimen’in salgın öncesinde yaptığı Çankırı halkının boş zaman değerlendirme alışkanlıkları ile ilgili araştırmanın bulguları ile çalışmadaki salgın öncesi durum ana kategorisinin sonuçlarının birbiri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Her ne kadar iki çalışmanın farklı yaş gruplarının boş zaman alışkanlıklarını belirlemeye yönelik olarak yapıldığı görülsede çocukların kültür oluşumunda etkilendikleri ilk rol modellerinin ebeveynleri olması, yaşam tarzının aileden çocuklara geçerek kültür haline dönüşmesinden hareketle sonuçlarının birbiri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

“COVID-19 salgınının ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman değerlendirme biçimlerinde nasıl bir farklılaşma meydana geldi?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

“Aile İlgisi” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte çocukların genelde dışarıya çıkmalarına izin verilmediği, ailelerin çocuklarıyla birlikte “vakit öldürme” adına aktiviteler yaptığı, günlük rutin işlerin dahi çocuklarla birlikte yapılmaya başlandığı anlaşılmaktadır.

“Bilişsel Aktivite” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte evden temel ihtiyaçlarını karşılama haricinde dışarıya çıkmayan (f:1) katılımcıların çocuklarıyla birlikte resim yapmaya ve kitap okumaya başladığı, birlikte yapılan bilişsel aktivitelerin zamanla alışkanlık haline dönüştüğü, diğer katılımcıların durumu incelendiğinde bilinçli ve düzenli olarak bilişsel bir etkinlik yapmadıkları fakat ara sırada olsa çeşitli bilişsel etkinlikler yaptıkları anlaşılmaktadır.

“Hareketsiz Yaşantı” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte katılımcıların (f:16) çocuklarının teknolojik cihazlarla evlerde hareketsiz vakit geçirdikleri söylenebilir. Evlerde teknolojik cihazlarla vakit geçiren çocukların durumu incelendiğinde, daha çok tablet, telefon ve bilgisayarlarla internette gezindikleri, sosyal medya mecralarında vakit geçirdikleri televizyonda ise yaşlarına uygun filmler ve çizgi filmler seyrettikleri anlaşılmaktadır.

“Hastalık Korkusu” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte çocukların, hastalık kapma korkusundan dolayı temastan ve arkadaşlarına yakın olmaktan kaçındıkları, sürekli alkol bazlı sıvıları ellerine sürdükleri, akşamları ana haber bültenlerinde ölü ve vaka sayılarını takip ettikleri, şayet haber bültenlerini kaçırdıklarında ise telefon, tablet ve bilgisayarlardan ölü ve vaka sayılarına baktıkları veya ailelerine sordukları, içsel olarak bu konuda merak içerisinde oldukları, bu durumun evde bulunan teknolojik cihazların Google arama geçmişine yansıdığını, ebeveynlerin bu durumu çocukların kullandıkları cihazların arama geçmişini kontrol ederek gözlemledikleri anlaşılmaktadır.

“Kontrollü Sosyal Hayat” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte çocukların salgın öncesi dönemde olduğu gibi serbestçe dışarıya çıkmadıkları, daha sınırlı olmak ve ev çevresinde aile kontrolünde maske, mesafe, hijyen kurallarına uymak kaydı ile aile denetiminde kısa süreler dışarıya çıkabildikleri, aile ile gidilen misafirliklerin de yakın akrabalar haricinde yok denecek kadar azaldığı anlaşılmaktadır.

“Psikolojik Durum” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte çocukların hastalık korkusundan ve uygulanan kısıtlamalardan olumsuz etkilendikleri, olumsuz bu etkilerin çocukların stres seviyelerini yükselttiği, yükselen stresin bazı çocuklarda hırçın ve huysuz davranışlara, nedensiz ağlamalara sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Başaran ve Aksoy’un (2020) koronavirüs salgını sürecinde aile yaşantıları ile ilgili yaptığı çalışmasında, salgının aile içi etkileşimi arttırdığı, hastalık kapma korkusu yaşayan aile fertlerinin psikolojik olarak etkilendiği, özellikle çocuklarda yıkıcı davranışlara sebep olabildiği, evden çıkamamanın getirdiği teknoloji bağımlılığı gelişebileceği ve buna bağlı olarak hareketsizlik ve kilo artışı oluşabileceği değerlendirilmektedir. Yine aynı araştırmada ev ortamında küçük yaşta çocukların hareket ortamı bulamadıkları, bulsalar bile güvenli olmayacağı ifade edilmektedir. Başaran ve Aksoy’un araştırma sonuçları incelendiğinde çalışmadaki sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmektedir.

“COVID-19’un ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman değerlendirme biçimlerine karşı ebeveynlerinin etkisi nasıl olmuştur?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

“*Birlikte Vakit Geçirme*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte ebeveynlerin genel tutumunun çocukların dışarı çıkmalarını sınırlandırma ve onları korumak için önlemler alma, sıkılmalarını önlemek için çocuklarla vakit geçirme olduğu, çocuklarıyla ev içinde oyunlar oynamaya başladıkları, internetten ev içinde oynanabilecek oyunlarla ilgili aramalar yaptıkları, insanların daha az olduğu doğal destinasyonları ziyaret ettikleri, ellerinden geldikince ve imkânlar dahilinde kaliteli vakit geçirmelerini sağlamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

“*Hareketsizliği Önleme*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte ebeveynlerin neredeyse tamamının çocuklarını korumak ve hastalık kapmalarını önlemek için müdahalede buldukları fakat bazı katılımcıların (f:3) çocuklarını korumak için müdahale ile birlikte oyunlara yönelmesi ve egzersiz yapmasıyla ilgili teşvikleri olduğu, bu oyun ve egzersizleri birlikte düzenli olarak yaptıkları anlaşılmaktadır.

“*Hastalıktan Koruma*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte ebeveynlerin çocuklarını COVID-19’dan korumak için dışarıya çıkmalarını sınırlandırdıkları, diğer insanlara yaklaşmama, maske takma, bir yerlere dokunmama konularında müdahalelerde buldukları ve çocukların bu durumdan sıkıldıkları anlaşılmaktadır. Yine özellikle memleketlerine bağlı ilçe merkezlerinde yaşayan ve evlerine yakın mesafede köyleri bulunan ebeveynlerin çocuklarını daha az insan olması ve daha serbest alanlar olması nedeniyle köylerine götördükleri anlaşılmaktadır.

“*Stresi Azaltma*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte bazı katılımcıların (f:2) çocuklarında salgın sebebiyle oluşan stresi azaltmak adına onlarla salgının geçici olduğu ve gelecek güzel günleri anlatarak çocuklarda oluşan stresi azaltmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

“*Teknolojiyi Sınırlama*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasıyla birlikte ailelerin korumacı tutumu, kısıtlamalar ve hasta olma korkusu ile birlikte çocukların evde ekrana bağlı hareketsizlik yaşadıkları, tablet, telefon, bilgisayar ve telefonun sağlıklarına verebileceği ve oluşabilecek bu zararı önlemek için ailelerin çocuklarını ekranlı cihazlardan mümkün olduğunca uzak tutmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Yüksek-Usta ve Gökcan’ın (2020) çalışmasında, çocukların annelerinin gözünden COVID-19 salgını ve yarattığı etkiler incelenmiştir. Bu çalışmaya göre, salgın döneminde annelerinin çocukları hastalıktan korumak için yoğun uğraş verdikleri, çocukların ölü ve hasta sayısı gibi açıklamalar ve çevresel duyular yüzünden panik ve tedirginlik yaşadıkları, annelerin de bu tedirginliği önlemek için teknolojik cihazlara sınır koymak istedikleri, çocuklarının canlarının sıkılmaması için farklı etkinlik arayışında oldukları ve

canlarının sıkılmaması amacıyla günlük ev içi rutin işleri de çocuklarıyla birlikte yapmaya başladıkları, bu konuda çocukları ve eşlerini teşvik ettikleri sonuçlarına ulaşılmaktadır. Ayrıca çalışmadaki ebeveyn müdahalesi ana kategorisinin sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

“COVID-19’un ortaya çıkmasından sonra çocukların boş zaman etkinliklerindeki değişimlerin gelecek yaşantılarına etkisi nasıl olacaktır?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

“*Ailenin Önemi*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının ortaya çıkmasının evde aile ile geçirilen zamanı arttırdığı, aile ile kaliteli zaman geçirilmesinin de güçlü aile bağlarını yeniden kurmak için bir fırsat oluşturabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

“*Karakter Gelişimine Etki*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgının getirdiği etkilerin çocukların rutin alışkanlıklarını değiştirdiği, yaşam tarzlarını farklılaştırdığı, okula gitme veya bir uğraş için erken kalkma alışkanlıklarının ortadan kalkmasının onları disiplinli yaşam tarzından uzaklaştırdığı, bu durumun karakter gelişimlerini etkileyebileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

“*Kişilik Gelişimine Etki*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinde açıklanan vaka ve ölü sayılarının çocuklarda tedirginliğe yol açtığı, nezle ve grip gibi her çocuğun sıklıkla olduğu ve önemsemediği hastalıklardan bile çekindikleri, hastanelere gitmek istemedikleri, korku ve kaygı duydukları bu durumların gelecek yaşantıda çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği değerlendirilmektedir. Yine salgının çocuklarda hijyen kuralları temelinde uyulması gereken kurallara uymanın hayati öneme sahip olduğunu anlamaları konusunda olumlu etkiye sahip olabileceği, çocukların değişen sosyal yaşantılarının özgüven seviyelerinde bir azalma meydana getirebileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca salgın sebebiyle ailelerin evlerinden dışarıya çıkamamaları, ev işlerini anne-baba ortak yapmaları ve çocukların bu durum şahit olmalarının toplumun aile yapısında ev işlerinin annede (kadında) olduğu yönündeki algıyı yıkararak cinsiyet eşitliğini öğrenmeleri konusunda katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

“*Özgürce Yaşamın Değeri*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgınla birlikte sekteye uğrayan sosyal hayatı çocukların özleyeceği ve özgürce sosyalleşebilmenin kıymetini anlayarak salgın sonrasında arkadaşlarıyla sosyalleşeceklerinden dolayı ekranlı cihazlardan bir nebze uzak durabilecekleri, arkadaşlığın ve okulun değerini anlayacakları değerlendirilmektedir.

“*Sağlıksız Yaşam*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın öncesi döneme göre çocukların bu dönemde daha hareketsizleştiği, hareketsizliğe bağlı kilo artışı nedeniyle hastalık risklerine daha fazla maruz kalabilecekleri, yeme ve uyku alışkanlıklarında bozulmalar olabileceği ayrıca hareketsiz yaşam kültürüne alışabilecekleri değerlendirilmektedir.

“*Sosyalleşmede Değişim*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgınla birlikte çocukların sosyal yaşantıları ve sosyalleşme biçimlerinde oluşan değişimlerin çocukları daha bireysel, içine kapanık ve pasif bireyler haline dönüştürebileceği, duygu

durumlarında kalıcı bozulmalar meydana getirebileceği değerlendirilmektedir. Yine çocuklarda paylaşma, görev bilinci, sorumluluk alma, iş bölümü yapma gibi duyguların sağlıklı gelişmeyeceği ve teknoloji bağımlısı bencil bireyler olabilecekleri değerlendirilmektedir. Bu olumsuz süreçleri iyi yöneten aileler ile süreci iyi yönetemeyen ailelerin çocukları arasındaki fark açılarak gelecekte çocuklar yetişkin bireyler olduklarında kendini gösterecek ve toplumun insan yapısında derin farklılıklara sebep olabileceği değerlendirilmektedir.

Türk, Ak Bingül ve Ak'ın (2020) tarihsel süreç içerisinde yaşanan salgınlar ve COVID-19 salgınının etkilerini birlikte değerlendirdiği araştırmaya göre, geçmişten günümüze tüm salgınların ekonomik ve sosyal etkilerinin olduğunu, ekonomik etkilerin de sosyal etkilerle doğrudan bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmanın devamında, COVID-19 salgınının hızını azaltmak amacıyla uygulanan kısıtlamaların ekonomik hareketlilikte azalış meydana getirdiği, ekonomik azalışın vatandaşların refah düzeyini etkileyerek alım gücünde azalışlar yarattığı, aşı ve ilaç çalışmaları ile devletçe alınan önlemlerle kamu harcamalarının arttığı, daha iyi yaşam isteği sebebiyle kentlere göçlerin artacağı, bu durumun konut artışını ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getireceği ifade edilmektedir. Tüm bunlarla birlikte yeni tüketim alışkanlıklarının ortaya çıkacağı ve tüm bu sonuçların sosyal hayatı derinden etkileyebileceği ön görülmektedir. Türk ve diğerlerinin (2020) araştırma sonuçları incelendiğinde, daha çok ekonomik sonuçların gerçekleşeceği fakat tarihsel süreç içerisinde tüm pandemilerin ekonomik sonuçlarının beraberinde ağır sosyal sonuçlar doğurduğu da ortaya konmaktadır. Sosyal sonuçlar değerlendirilecek olursa araştırma sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

“COVID-19’un meydana getirdiği etkilerin önlenmesi ve salgının uzun sürmesi durumunda etkilerinin nötrleştirilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

“*Aile İlgisi*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde çocukların salgın sürecinin olumsuz etkilerini en aza indirebilmeleri için aileleri ile birlikte eğitici etkinlikler yapmaları, çocukların boş zamanlarını “vakit öldürmek” için değil verimli kullanmaları konusunda yönlendirilmelerinin, aile ile birlikte hareket etmelerinin salgın döneminin olumsuz etkilerine çok fazla maruz kalmadan erken dönemde atabilmelerine yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

“*Bilinçlendirme*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde çocukların salgın sürecinin olumsuz etkilerini en aza indirebilmeleri için salgın süreci hakkında doğru bilgilerin anlatılması, durumun geçici olduğunun anlatılması ve gelecek güzel günlere salgın sürecinde alınan kurallara uyularak ulaşılabileceğinin anlatılması, süreç hakkında doğru bilgileri en yakınındaki insanlardan duymalarının oluşan stresi ve kaygı düzeyini azaltarak çocukların salgın döneminin olumsuz etkilerine çok fazla maruz kalmadan erken dönemde atabilmelerine yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

“*Ortak Değerlerin Öğretilmesi*” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinin olumsuz etkilerini en aza indirmek ve başkaca salgınlara maruz kalmamak için çocuklara doğayı koruma, hayvanlara ve çevreye saygı, diğer insanların yaşam hakkı ve

hududu ile ortak sosyal ve ahlaki değerlerin öğretilmesinin toplumsal başkaca problemler yaşamamak adına sosyal zararı önlemede yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

“Eğitimin Başlaması” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde çocukların okullarının kapanmasının disiplinli yaşamdan kopmalarına neden olduğu, eğitimden edindikleri faydaları elde edemedikleri için disiplin durumlarının bozulduğu, bu durumu toparlamak için örgün eğitimin gerekli kurallara uyulmak kaydıyla haftanın belli günleri de olsa başlamasının çocuklarda salgın sürecinde oluşan sosyal zararı erken dönemde atabilmelerine yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

“Eğitsel Yayınlar” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde çocukların salgın sürecinin olumsuz etkilerini en aza indirebilmeleri, okullara verilen aran sonlandırılarak uzaktan eğitimin ve örgün eğitimin başlamasıyla telafi eğitimlerinin verilmesinin salgın sürecinde oluşan sosyal zararı önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir. Yine salgın sürecinin yönetilmesi ile ilgili çocukların bilgi sahibi olabileceği, onların yaş gruplarına hitap eden çizgi film ve eğitsel yayınların hazırlanmasının da salgın sürecini aşmak için onlara yol gösterici olabileceği değerlendirilmektedir.

“Yönlendirme” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecindeki kısıtlamalar ve oluşan korku nedeniyle iyice hareketsizleşen çocukların ve ailelerinin bilgilendirilmesi için sağlıklı yaşam bilgisi ve fiziksel hareket içeren eğitici programların yayınlanmasının oluşabilecek zararı önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

“Kontrollü Sosyal Hayat” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinin olumsuz sosyal etkilerini en aza indirebilmek için çocukların ailelerinin kontrolünde salgın sürecinde alınan kararlara uygun olarak arkadaşlarıyla oyun oynayabilecekleri kontrollü sosyal ortamların sağlanmasının ve yavaş yavaş normalleşmeye başlamalarının oluşabilecek zararı önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

“Hareket Alanı Oluşturma” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinin olumsuz sosyal etkilerini en aza indirebilmek için evlerde çocuklara oyun kurabilecekleri şekilde hareket alanı oluşturulması, gerekiyorsa kırılacak eşyaların kaldırılması ve eşyaların yerlerinin değiştirilerek çocuklara dinamik ve rahat hareket edebilecekleri alanlar oluşturulmasının oluşabilecek zararı önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

“Ortak Değerlerin Öğretilmesi” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinin olumsuz sosyal etkilerini en aza indirebilmek için çocuklara ortak sosyal değerlerin anlatılması, cinsiyet eşitliğinin anlatılması, doğayı ve hayvanları koruma ile insanlara saygılı davranma konularında bilgilendirici konuşmaların yapılması, çocukların büyüdüklerinde böyle büyük hastalıklar ve toplumsal olaylara neden olabilmeleri konusunda önleyici etkiye sahip olabileceği değerlendirilmektedir.

“Teknolojiyi Sınırlama” alt kategorisinin içeriği incelendiğinde salgın sürecinin olumsuz sosyal etkilerini en aza indirebilmek için çocukların internetten, sosyal medyadan, teknolojik cihazlardan ve elektronik eğlence dünyasından olabildiğince uzak

durmalarını ve gerektiği kadar kullanmaları gerektiğini öğrenmelerinin oluşabilecek zararı önlemede etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Küçük-Biçer ve İlhan'ın (2020) COVID-19 salgınının çocuk sağlığı üzerinde etkileri ortaya koymak için yaptığı araştırmada, sağlığa etki eden olumsuzlukları önlemek için yapılması gerekenlerle ilgili bir dizi öneri sunulmuştur. Buna göre; salgın sürecinde çocukların yeterli ve faydalı beslenmeleri, fiziksel hareket etmeleri, teknolojik bağımlılığa karşı ebeveynlerinin önlem almaları, uyku düzenine dikkat etmeleri, ev içerisinde fiziksel hareketlilik sağlamaları, çocuklara çevrimiçi eğitimlerin verilmesi, kitap okuma ve ders çalışmaya yönlendirilmeleri, aile içinde birlikte etkinlikler yapmaları, sağlık ve hijyen konularında çocukların bilinçlendirilmeleri, kısıtlı sürelerde dışarıya çıkarılmaları ile salgın ile ilgili endişe ve kaygı giderici konuşmaların yapılması önerilmektedir. Sosyal zararı önleme ana kategorisinin içeriği incelendiğinde Küçük-Biçer ve İlhan'ın araştırma önerileriyle paralellik gösterdiği söylenebilir.

Son olarak, çocukların COVID-19 salgınından önce boş zamanlarını çoğunlukla dışarıda arkadaşlarıyla vakit geçirerek değerlendirdiği, arkadaşlarla boş zaman değerlendirmesinin genelde birlikte spor aktiviteleri içerdiği anlaşılmaktadır. Yine salgın öncesinde çocukların ekranlı cihazlarla evlerde vakit geçirdikleri katılımcı ifadelerinde geçmektedir. COVID-19'un ortaya çıkmasından sonra dışarıda vakit geçiren çocukların sosyalleşme biçimleri değişerek uygulanan kısıtlamalar sebebiyle evlerinden çıkmadıkları anlaşılmaktadır. COVID-19'un ortaya çıkmasıyla birlikte okulları da tatil edilen çocukların ciddi bir vakti daha boş geçirmek zorunda kaldıkları, enerjilerini dışarıya atamayan çocukların bedenlen ve ruhen sıkıldıkları, hastalık korkusu ve uygulanan kısıtlamalar sebebiyle de ailesi ile olan ilişkilerinin gerildiği görülmektedir. Salgının etkilerinin önlenmesinde fiziksel hareketliliğin, teknolojiyi sınırlandırmanın ve kontrollü sosyalleşmenin başlaması gerektirdiği de araştırma sonuçlarıyla anlaşılmaktadır. Bu durumu sağlamada en önemli faktör ailenin tutumudur. COVID-19'un sosyal hayata getirdiği olumsuzlukların önüne geçebilmek için alınması gereken önlemlerde ailenin yönlendirici tutumu çocukların salgının olumsuz etkilerini çabuk atlatabilmeleri için önemli olduğu anlaşılmaktadır. Şayet ailenin yeteri kadar ilgilenememesi durumunda çocukların ileriki yaşantılarında karakter ve kişilikle ilgili problemler yaşayabileceği, şişmanlığa bağlı kalp ve damar hastalıklarına yakalanma risklerinin yükseleceği anlaşılmaktadır. Küresel salgının aile bağlarını güçlendirme, sosyalleşme ve özgürce yaşamın değerinin anlaşılması yönünde olumlu etkilerinin de olduğu anlaşılmaktadır.

Yazar Notu:

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu araştırmada adı geçen yazarlar arasında bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Seçkin YILDIZ

Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, TRABZON

ORCID: 0000-0002-0717-3866

E-posta: seckinyildizktu@gmail.com

Kaynaklar

1. **Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M.** (2018). İlkokul öğrencilerinin anneleriyle geçirdikleri boş zamanların annelerin görüşlerine göre incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(35), 49-63.
2. **Aytaç, Ö.** (2002). Boş zaman üzerine kuramsal yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 231-260.
3. **Aytaç, Ö.** (2005). Kapitalizm ve boş zaman. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-22.
4. **Baltacı, A.** (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1-15.
5. **Başaran, M. ve Aksoy, A. B.** (2020). Anne-babaların korona-virüs (COVID-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 71(13), 668-678.
6. **Gümüşgöl, O. ve Aydoğan, R.** (2020). Yeni tip koronavirüs-COVID-19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-14.
7. **Hatun, O., Dicle, A. N. ve Demirci, İ.** (2020). Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma. *Turkish Studies*, 15(4), 531-554.
8. **Işık, A.** (2020). Koronavirüs (COVID-19) salgını döneminde ailede krize müdahale. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-9.
9. **Karaküçük, S. ve Gürbüz, B.** (2007). *Rekreasyon ve kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
10. **Karaoğlu, B., Turan, M. B. ve Koç, K.** (2018, 28 June-1 July). *Aile yanında yaşayan ve yaşamayan çocukların rekreasyonel etkinliklere katılımlarının önündeki engellerin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. ERPA International Congresses on Education'a sunulan bildiri. İstanbul / Turkey.
11. **Küçük, V. ve Koç, H.** (2003). Psiko-Sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1-11. <https://dergipark.org.tr/en/pub/dpusbe/issue/4751/65276> 10 Kasım 2020 tarihinde erişilmiştir.
12. **Küçük-Biçer, B. ve İlhan, M. N.** (2020). COVID-19'un çocukların sağlığı üzerine etkisi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (Özel Sayı), 103-111.
13. **Marshall, C. ve Rossman, G. B.** (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
14. **Mart, M. ve Kesicioglu, O. S.** (2020). COVID-19 pandemi sürecinde ailelerin evde oyun oynamaya ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 945-958.
15. **Meydanlıoğlu, A.** (2015). Çocuklarda fiziksel aktivitenin biyopsikososyal yararları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 7(2), 125-135.
16. **Miles, M. B. ve Huberman, A. M.** (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
17. **Muslu, M. ve Gökçay, G. F.** (2019). Teknoloji bağımlısı çocuklarda obeziteye neden olan risk faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 72-79.
18. **Mustafođlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak-Özdinçler, A.** (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5, 227-247.
19. **Öztürk, M. S., Yılmaz, N., Demir-Erbil, D. ve Hazer, O.** (2020). COVID-19 pandemi döneminde hanehalkındaki çatışma ve birlik-beraberlik durumunun incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 295-314.

20. **Öztürk, Y. ve Tecimen, M.** (2017). Halkın boş zaman değerlendirme alışkanlıkları: Çankırı örneği. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14.
21. **Pala, A. ve Kolayış, H.** (2012). Farklı bölgelere göre 11-15 yaş grubu çocukların rekreatif faaliyetlerinin karşılaştırılması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 1007-1016.
22. **Şahbudak, B. ve İnal-Emiroğlu, N.** (2020). Çocuk ve ergenlerde COVID-19 Salgını ve duygudurum bozuklukları birlikteliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 27(2), 59-63.
23. **Türk, A., Ak-Bingül, B. ve Ak, R.** (2020). Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal etkileri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, Özel Sayı*, 612-632.
24. **Uslu, S., Karavelioğlu, M.B. ve Gümüşgöl, O.** (2020). Geleneksel rekreatif oyunlar: yeni koronavirüs (COVID-19) salgını sürecinde boş zaman değerlendirme önerileri. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(Özel sayı 1), 14-25.
25. **Ünsal, A.** (1998). Çocuk istismar ve ihmalinde önemli bir etmen olarak aile. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(3), 301-315.
26. **Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S.** (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi Özel Sayısı*, 25(1), 142-153.
27. **Üzümcü, H. E.** (2017). *Ebeveynlerin çocuklarının boş zamanlarını organize etme tutumları üzerine sosyolojik bir inceleme: İstanbul'da bir saha çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
28. **Vural, H. ve Yılmaz, S.** (2018). Ortaokul öğrencilerinin mekana bağlı serbest zaman aktivite tercihleri ve rekreasyonel eğilimleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 5(4), 424-432.
29. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
30. **Yüksek-Usta, S. ve Gökcan, H. N.** (2020). Çocukların annelerinin gözünden Covid-19. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 187-206.